

Journal of Economy Culture and Society

ISSN: 2602-2656 / E-ISSN: 2645-8772

Araştırma Makalesi / Research Article

Güvenlikli Sitelerde Yeni Eğilimler ve Sosyo-Mekânsal İlişkiler*

New Trends and Socio-Spatial Relations in Gated Communities

Levent TAŞ¹ , Esra BURCU SAĞLAM²

* Bu çalışma, Levent Taş tarafından Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamlanan "Güvenlikli Sitelerde İnşa Edilen Sosyo-mekânsal İlişkiler ve Sosyo-mekânsal Ayrışma" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

¹Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Kırşehir, Türkiye

²Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Ankara, Türkiye

ORCID: F.L.T. 0000-0001-5147-2014;
E.B.S. 0000-0003-1254-8535

Corresponding author:

Levent TAŞ,
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Fen Edebiyat
Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Kırşehir, Türkiye
E-mail: leventtas77@yahoo.com

Submitted: 18.11.2019

Revision Requested: 18.02.2020

Last Revision Received: 28.02.2020

Accepted: 26.03.2020

Published Online: 12.05.2020

Citation: Tas, L. & Burcu Saglam, E. (2020).
New trends and socio-spatial relations in
gated communities. *Journal of Economy
Culture and Society*, 62, 1-21.
<https://doi.org/10.26650/JECS2019-0102>

ÖZ

Bu çalışmanın konusu, güvenlikli sitelerde inşa edilen sosyo-mekânsal ilişkilerdir. 20. yüzyılın ikinci yarısı kentsel yaşamda büyük dönüşümlerin yaşandığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde yaşanan dönüşümler kentsel mekânı dönüştürdüğü gibi kentlilerin gündelik yaşamını ve sosyal ilişkilerini de dönüştürme uğratmıştır. Güvenlikli siteler hem kentlerde yaşanan mekânsal dönüşümlerin hem de sosyal ilişkilerde yaşanan değişimlerin bir göstergesi niteliğindedir. İlk güvenlikli siteler elitlerin kendilerini alt sınıflarından ve kentin sorunlarından izole etmesini sağlayan yaşam alanlarıdır. Güvenlikli siteler üzerine yapılan araştırmalar genellikle sosyo-mekânsal ayrışma konusuna odaklanmıştır. Ancak güvenlikli sitelerin orta sınıflar için de üretilmesiyle, güvenlikli siteler hem kentsel manzarada daha görünür olmuş hem de kentsel yaşamı ve sosyal ilişkileri daha fazla etkilemeye başlamıştır. Bu durum güvenlikli sitelerde inşa edilen sosyo-mekânsal ilişkileri kentsel yaşam açısından daha da önemli hale getirmiştir. Araştırma nitel araştırma yöntemine göre tasarlanmış ve araştırmanın verileri derinlemesine görüşmelerle elde edilmiştir. Araştırmanın verileri güvenlikli sitelerde cemaat tipi ve cemiyet tipi sosyal ilişkilerin yanında ağ tipi ilişkilerin ve akışkan sosyal ilişkilerin de inşa edildiğini göstermektedir. Bu veriler ışığında güvenlikli sitelerde inşa edilen ilişkileri cemaat-cemiyet tipi ilişkiler çerçevesinde tartışmanın yetersiz olduğu ve bu konuda yeni araştırmalara ihtiyaç olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Güvenlikli site, sosyal ilişkiler, mekânsal ilişkiler, cemaat, cemiyet

ABSTRACT

This study focuses on the socio-spatial relationship constructed in gated communities. Great urban transformation has been observed in the urban life during the second half of the 20th century. Transformation in this period changed urban space as well as the daily life and social relationships of city dwellers. Gated communities are a sign of both spatial transformation and change within the social relationships in cities. The first gated communities appeared as living spaces serving

as an isolation for the elite class from lower classes of society and problems of the city. Research conducted on gated communities were often related to such issues as socio-spatial segregation. However, by building gated communities for the middle class, these communities became more visible in the urban view and began to influence urban life and social relationships more. Hence, the social-spatial relationship constructed in gated communities became more significant in terms of urban life. This research was designed according to qualitative research methods and the data for research was acquired from in-depth interviews. The data showed that besides community and society type relationships, networking type relationships, and fluid social relationship were constructed in gated communities. Based on the data, it was concluded that discussing relationships constructed in gated communities was insufficient within the frame of the community-society type relationships constructed in these communities and new research is needed on this subject.

Keywords: Gated community, social relationship, spatial relationship, community, society

EXTENDED ABSTRACT

Since the second half of the 20th century, the urban population has increased, and spatial transformations have been experienced in cities. This transformation can be explained by the impact of neoliberal policies on cities. The transformation in cities is also an indicator of a change in social relations and structure. In this study, the socio-spatial relationships built in gated communities emerging as a part of spatial transformation in cities was examined.

The first gated communities were built as living spaces for the elite. New trends have emerged along with the spread of gated communities. A majority of society yearns to become a homeowner in these living spaces. In parallel with this, the fact that investor firms build low-cost, low-quality sites for the middle classes has led to the spread of gated communities across all segments of society. This new trend is appraised as the middle-classification of gated communities. This middle classification of gated communities' results in more and more urban residents' preferring to live in gated communities every passing day. Gated community life has become influential by becoming almost the main residential form of urban life. Within this framework, this study focused on the socio-spatial relationships in gated communities that have become increasingly widespread in cities. In this research, the type of socio-spatial relations constructed in gated communities was scrutinized. The main problem with this type of research is what kind of lifestyle and what sort of social relations can be seen in gated communities. By focusing on socio-spatial relations constructed in gated communities, the research was aimed at explaining how these relations were built by the residents of the site. The aim was to describe socio-spatial relationships built in gated communities by evaluating how these relationships were interpreted by residents and to assess socio-spatial relations built in cities within this framework.

The research was based on a qualitative research method. Accordingly, the data of the research was obtained by way of in-depth interviews conducted with residents living in gated communities. In this research, 23 site residents of 10 different gated communities were interviewed in the neighborhoods of Çayyolu and Yaşamkent in the Çankaya district and Eryaman in the Yenimahalle district of Ankara, Turkey. Semi-structured questionnaires were employed in the interviews. In addition to in-depth interviews, the data obtained from document reviews and non-participant observations were also utilized in order to evaluate the phenomenon of the gated community by its different aspects. The data was encoded after the collected data was transcribed. While coding data, grounded theory was adopted as a data analysis strategy. According to this strategy, the data was first included in open, then axial, and finally a selective coding process. As a result of this coding process, themes of research were accessed and interpreted. The themes accessed in the research were evaluated under three categories; as space, social relations, and rules. In the analysis of data, the MAXQDA-11 program was used.

As a result, the themes reached in the research show that socio-spatial relations built in gated communities have similar characteristics to community and society-type relations as well as network relations and that fluid socio-spatial relations are built dependent on time-space compression. In this context, it can be said that socio-spatial relations built in gated communities reveal a mixed relationship system or indicate a new form of socio-spatial relationship.

1. Giriş

Günümüzde güvenlikli siteler gelişmişlik düzeyi farketmeksizin neredeyse tüm dünya kentlerinde karşılaşılan bir olgudur. Küresel çapta yaşanan neoliberalleşmenin güvenlikli sitelerin ortaya çıkmasındaki ana çerçeveyi oluşturduğu kabul edilmektedir. İlk araştırmalarda güvenlikli siteler sosyo-mekânsal ayrışmaya neden olan bir olgu olarak incelenmiştir (Low, 2003; Blakely ve Snyder, 1997; Caldera, 2000; Roitman, 2005). Bu araştırmalarda güvenlikli siteler toplumdaki sınıfsal ayrışmayı ve toplumsal kutuplaşmayı yansıtan bir olgu olarak eleştirilmektedir. Elitler, alt ve orta sınıflardan ve kentsel problemlerden kendilerini ayırabilmek için güvenlikli sitelerde yaşamaktadır (Caldeira, 2000). Alver (2010) güvenlikli sitelerin elitlerin kentsel yaşamın karmaşasından kaçmak için tercih ettikleri siteril mekânlar olduğunu tespit etmiştir. Güvenlikli sitelere yönelik bu eleştirilerin yanında olumlu işlevlerine de dikkat çekilmektedir (Foldwary, 1994; Glasze, 2005; McKenzie, 1994; McKenzie, 2011). Bu araştırmalarda ise güvenlikli siteler yerel yönetimlerin kamusal hizmetleri uygulamadaki eksiklerini tamamlayan mekanizmalar olarak değerlendirilir. Güvenlikli siteler kentsel hizmetlerin daha kaliteli sunulmasını sağlamaktadır.

Bu tartışmalar devam ederken son yıllarda güvenlikli sitelerde yeni eğilimler ortaya çıkmaktadır. Bu eğilimler elitler için inşa edilen güvenlikli sitelerin yanında kentin her yerini kuşatan *düşük nitelikli güvenlikli sitelerin* ya da *taklit güvenlikli sitelerin* de yapılmasının başladığını göstermektedir. Giderek çok sayıda kentli, güvenlikli sitelerde yaşamayı tercih etmektedirler. Üstelik buralarda yaşayanlar artık sadece üst sınıfın temsilcileri değil orta ve daha düşük sosyal, kültürel ve ekonomik sermayeye sahip bireylerdir. Böylece güvenlikli siteler birçok farklı sosyal, kültürel ve ekonomik sermayeleri taşıyan bireylerin yaşam alanları haline gelmektedir. Bu yeni eğilim günümüz kentlerinde *güvenlikli sitelerin orta sınıflaşması* olarak ele alınmaktadır (Aydın, 2012). Bu eğilimle birlikte güvenlikli sitelerin sosyolojik olarak kentlerde hangi etkiyi yarattığının ve özellikle sosyal ilişkiler açısından rolünün ne olduğunun incelenmesi önemli görülmektedir.

Güvenlikli siteler üzerine yapılan klasikleşmiş araştırmalarda, kentlilerin cemaat tipi ilişki arayışının güvenlikli sitelerin ortaya çıkmasında etkili olduğu kabul edilmektedir (Blakely ve Snyder, 1997; Low, 2003). Bu incelemelerde çoğunlukla güvenlikli sitelerde cemaat tipi ilişkilerin inşa edilmediği tespiti de yapılmıştır (Low, 2003). Bu tespiti karşın güvenlikli sitelerdeki sosyal ilişkilere ilişkin tartışmalar güvenlikli sitelerde cemaat-cemiyet türü ilişkilerin var olup olmadığı sorunu ile sınırlı kalmıştır. Bu ikilemi aşan güncel çalışmalara ihtiyaç vardır. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kent bağlamında yapılan sosyal ilişki incelemelerinde yeni sosyal ilişki biçimlerinin ortaya çıktığı düşünülmektedir. Günümüzde ağ tipi ilişkiler, akışkan ilişkiler, mobil ilişkiler, sanal ilişkiler gibi kavramlarla sosyal ilişkiler incelenmektedir. Tam da bu noktada bu çalışma güvenlikli sitelerde inşa edilen sosyo-mekânsal ilişkileri cemaat-cemiyet tartışmasının ötesinde yeni sosyal ilişki biçimleri üzerinden değerlendirmeyi amaçlamıştır.

Güvenlikli siteler Türkiye’de de hızla yayılmaktadır. Türkiye 21. yüzyıla büyük inşaat yatırımlarıyla başladı. Kentsel yenilenme ile ‘eski yapılar’ dönüştürülmekte, özellikle kentlerin çeperlerinde yeni konut alanları ve rezidanslar yapılmakta ve TOKİ ile alım gücü düşük alt-gelir grupları için konut alanları inşa edilmektedir. Bu süreç kentlerin manzarasını değiştirdiği gibi toplumsal ilişkilerde de değişmelere neden olmaktadır. Bu çalışmanın konusu olan güvenlikli siteler de bu sürecin bir parçası olarak hızla yaygınlaşmaktadır. Bugün Türkiye’de hem zenginler için inşa edilen güvenlikli siteler hem de orta sınıflar için inşa edilen yeni tip güvenlikli siteler varlık göstermektedir.

Bu çalışmada kentlerde giderek yaygınlaşan güvenlikli site olgusu mikro düzeyde sosyal ilişki odağında ele alınmaktadır. Daha açık bir ifadeyle, bu çalışmada birçok toplumda olduğu gibi

Türkiye’de de başlangıçta üst sınıfın tercihi olan ancak zamanla orta ve alt sınıflara da yayılma eğilimi gösteren güvenlikli sitelerdeki sosyal ilişki biçimlerinin yeniden inşası ve sürdürülme biçimleri anlaşılmak istenmiştir. Bu bağlamda, hızlı kentleşme süreci yaşansa da hala geleneksel değerlerin hâkim olduğu Türk toplumunda giderek farklı sosyal, kültürel ve ekonomik sermayeye sahip bireyleri bir araya getiren bir ortak mekân halini almış güvenlikli sitelerde sürdürülen sosyal ilişkilerin yeni biçimleri mekânın rolü göz önünde bulundurularak anlaşılmaya çalışılmıştır. Buna göre güvenlikli sitelerde yeni biçimlenmeleriyle inşa edilen ve sürdürülen sosyal ilişkiler, Türkiye’nin geleneksel yapısı içinde cemaat-cemiyet tarzı ilişkiler de dikkate alınarak tartışılmış ve biraz daha öteye giderek buralarda mekânın rol oynadığı yeni sosyal ilişkiler anlaşılmaya çalışılmıştır. Çalışmada nitel bir araştırma deseni ile Türkiye’de güvenlikli sitelerin artışının yaşandığı başkent Ankara’daki güvenlikli sitelerde yaşayan site sakinleri ile derinlemesine görüşmeler yapılarak güvenlikli sitelerde sürdürülen ve inşa edilen ağ tipi ve akışkan sosyal ilişki biçimlerinin yeni sosyo-mekânsal ilişkiler olarak inşa edilmeye başlanıp başlanmadığı ve eğer ediliyorsa ne tür kültürel özellikler taşıdığı betimlenmek istenmiştir.

2. Teorik Çerçeve: Güvenlikli Sitelerin Gelişiminde Yeni Eğilimler ve Sosyo-Mekânsal İlişkiler

Güvenlikli siteler 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren dünya çapında yayılmaya başlamıştır. Güvenlikli siteler giriş-çıkışı güvenlik görevlisi, kapı ve güvenlik kamerası gibi araçlarla kontrol edilen ve sakinlerine spor salonu, çocuk parkı, market, okul, banka gibi çeşitli sosyal donatıların sunulduğu yaşam alanlarıdır. İlk inşa edilen güvenlikli siteler elitlere, istenmeyen kentlilerden ve kentlerdeki sorunlardan uzak yaşama imkânı sunmaktaydı. Ancak güvenlikli sitelerin kentlerde giderek yaygınlaşması yeni bir eğilimin kuvvetlendiğini göstermektedir. Bu eğilim elitler için inşa edilen güvenlikli sitelerin artık alt ve orta sınıflar içinde bir tercih olması ve yapılaşmanın bu talebe göre şekillenmesidir. Bu yeni eğilime güvenlikli sitelerin çeşitlenmesi olarak dikkat çeken Roitman (2010, s. 33) bu yeni tip sitelerde lüks güvenlikli sitelerde bulunan her türlü donatının olmadığını belirtir ve bu durumun güvenlikli site maliyetlerini azaltmanın yanında yaygınlaşmasını da kolaylaştırdığını ifade etmiştir. Ona göre maliyeti ucuz yeni tip güvenlikli sitelerin inşa edilmesi alt sınıf kentlilerin güvenlikli sitelerde yaşayabilmesine imkân tanımaktadır. Bu yeni eğilim güvenlikli sitelerin *orta sınıflaşması* olarak tanımlanabilir (Aydın, 2012, s. 106-107). Erman (2016)’ın TOKİ konutları üzerine yaptığı araştırmasında dile getirdiği *miş gibi site* olgusu güvenlikli sitelerdeki yeni eğilimlerin bir yansımasıdır. Bu yeni eğilimle birlikte güvenlikli siteler sadece elitlere özgü yaşam alanları olmaktan çıkmaktadır. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan kentliler de kentin sorunlarından kaçma ve daha iyi bir yaşam arzusu ile site tipi yaşam alanlarına yönelmektedirler. Öncü (2010)’nın işaret ettiği gibi küresel ev mitosuna dönüşen güvenlikli sitede yaşama arzusu tüm kentlilerin ortak hayali olmuştur.

Güvenlikli sitelerin orta ve alt sınıflar için de ulaşılabilir olması süzülme kuramıyla açıklanabilir. Süzülme kuramında üst sınıf tüketim nesnelerinin alt sınıflar tarafından taklit edilmesine ve alt sınıfların üst sınıfların boşalttığı alanlara yerleşmesine dikkat çekilir. Bu çerçevede zenginlerin kentlerdeki daha iyi yerleşim alanlarına yerleşmesine bağlı olarak alt sınıfların onların terk ettiği yerlere yerleşmesi süzülme kuramı çerçevesinde açıklanır (Harvey, 2009, s. 159). Diğer taraftan süzülme tüketim nesnelerinin taklit edilmesi yoluyla da gerçekleşebilir. Postmodern durum imajın kopyalanmasına imkân tanıyarak üst sınıf ürünlere ulaşımı kolaylaştırmaktadır (Harvey, 2012, s. 322-323). Gelişen teknoloji sayesinde orijinal tüketim ürünlerinin benzerlerinin daha düşük nitelikli ve daha düşük maliyetli olarak üretilebilmesi de tüketim ürünlerinin sınıflar

arasındaki dolaşımını kolaylaştırmaktadır. Günümüzde postmodern kültürün etkisiyle imajın ve sahte olanın, orijinal olanın yerine geçtiği bir durum yaşanmaktadır. Sahte olanın maliyetinin düşük olması alt sınıftaki bireylerin bu ürünlere ulaşabilmesini sağlamaktadır. Elitlerin yeni yaşam alanları olarak ortaya çıkan güvenlikli siteler de bir tüketim nesnesi olarak bu süreçten geçmektedir. Günümüzde düşük kaliteli yeni tip güvenlikli siteler inşa edilmekte ve kentli orta ve alt sınıflar bu sitelere yönelmektedir. Bu süreç güvenlikli sitelerin kentsel sosyal ilişkilerin yeni mekânları olarak yaygınlaşmasına neden olmaktadır.

Güvenlikli sitelerin kentlerde hızla yayılması kentsel sosyal ilişkileri etkilemektedir. Sosyal ilişkiler klasik dönemde cemaat-cemiyet tipi sosyal ilişkiler ayrımı çerçevesinde incelenmiştir. Kent yaşamı, topluluk dayanışmasından yoksun cemiyet tipi ilişkilerin hâkim olduğu mekânlar olarak eleştirilmiştir. Bu eleştiriler kent yaşamında cemaatin kaybolduğu düşüncesini ortaya çıkarmıştır. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ise kentlerde yeni cemaat tipi ilişkilerin inşa edildiği görüşü ortaya çıkmıştır. Akrabalar, komşular, göçmenler, hemşeriler ve arkadaşlar arasında yeni dayanışma biçimlerinin kurulduğu görülmüş; kentler cemaat tipi ilişkilerin ve yeni dayanışma biçimlerinin yaşandığı mekânlar olarak düşünülmüştür (Tilly ve Brown, 1967; Mac Donald ve McDonald, 1964; Reiss, 1959; Suttles, 1968). Bu tartışmalara paralel olarak kentsel ilişkileri mekândan bağımsız olarak ele alan bir anlayış da ortaya çıkmıştır. Fischer (1984) kentlerdeki sosyal ilişkileri mekândan bağımsız samimi ilişkilere dayanan bir alt-kültür sistemi olarak değerlendirmektedir. Welmann ve Leighton (1979) da kentlilerin, yaşadıkları mahallenin sınırlarının ötesinde sosyal ilişkiler kurduklarını belirtirler. Bu tartışmalar kentlerde mekândan bağımsız, bireylere aidiyet duygusu veren güçlü sosyal bağların kurulabildiğini göstermiştir (Flanagan, 2010, s. 97). Yeni sosyal ilişkiler cemaat ve cemiyet tipi ilişkilerin değişen biçimlerini içermekle birlikte bu ilişkilerin bir arada görüldüğü ilişki biçimlerini ifade etmektedir. Günümüzde bireyler yaşadıkları bölge ya da mahalleye aidiyet hissetmeseler bile kentin farklı yerlerinde yaşayan arkadaşlarıyla ve akrabalarıyla internet, sosyal medya, cep telefonu ve hızlanan ulaşım imkânları vasıtasıyla ilişkilerini devam ettirmektedirler. Bu ilişkiler mobil ilişkiler ve ağ tipi ilişkiler olarak değerlendirilmektedir. Bauman (2019) yeni toplumsal ilişkilerin akışkan niteliğine dikkat çekmektedir. Buna göre kentliler kalıcı sosyal ilişkiler kurmak yerine geçici ve kısa vadeli faydayı hedef alan akışkan ilişkiler kurmaktadır.

Sonuç olarak kentsel yaşamda cemaat ve cemiyet tipi ilişkilerin yanında yeni tip sosyal ilişkiler de inşa edilmektedir. Sosyal ilişkilerde yaşanan bu dönüşümler güvenlikli sitelere de yansımaktadır. Giderek yaygınlaşan güvenlikli siteler sosyal ilişkilerin incelenmesinde önemli bir olgu haline gelmiştir. Ancak güvenlikli sitelere ilişkin araştırmalar güvenlikli sitelerde cemaat tipi ilişkilerin inşa edilip edilemediği tartışması ile sınırlı kalmaktadır. Oysa sosyal ilişkilerin geçirdiği dönüşüm düşünüldüğünde güvenlikli sitelerde inşa edilen sosyo-mekânsal ilişkilerin cemaat ve cemiyet tipi ilişkilerin yanında ağ tipi, mobil ve akışkan ilişkiler gibi yeni tip sosyal ilişkiler bağlamında değerlendirilmesine ihtiyaç vardır. Bu çalışmada sosyal ilişkilerdeki değişimlerin güvenlikli sitelere yansımalarının Türkiye'nin Başkenti Ankara'daki güvenlikli siteler üzerinden incelenmesi amaçlanmaktadır.

3. Türkiye'de Güvenlikli Sitelere İlişkin Kısa Bir Arka Plan

Türkiye'de güvenlikli sitelerin gelişimini iki dönemde incelemek mümkündür. 1980-2000 yıllarını kapsayan birinci dönem, İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirlerde ilk güvenlikli sitelerin inşa edildiği dönemdir. İkinci dönem ise, güvenlikli sitelerin Anadolu'daki şehirlerde de yaygınlaştığı dönemdir.

Birinci dönemde güvenli siteler toplumun üst sınıflarına, elitlere hitap etmektedir. Kurtuluş (2010, 213)'ün da belirttiği gibi Türkiye'de güvenli sitelerin ilk olarak görülmeye başlandığı 1980'li yıllarda neo-liberal politikalar güvenli sitelerin inşası için ihtiyaç duyulan özel yatırımcıların ortaya çıkmasına ve sermaye birikimine imkân tanımıştır. Bu dönemde kentin çeperlerinde bulunan arazilerin özel sektör yatırımlarıyla toplu konut inşaatlarına açık hale getirilmesi yönünde yasal düzenlemeler de yapılmıştır. Bu yasal düzenlemeler sayesinde güvenli siteler ve toplu konutlar kentlerin çeperlerinde hızla artmıştır. Bali (2002, s. 110-114) ise Türkiye'de 1980'li yıllarda ortaya çıkan güvenli sitelerin yeni zenginlerin, sosyetenin, profesyonel yönetici ve iş adamlarının elit yaşam tarzı ve konut arayışlarına bir cevap olarak ortaya çıktığını vurgular. Bu dönemde Ayata (2002)'nin Ankara'da yaptığı çalışma sonuçları güvenli sitelerin elitlerin yaşam alanı olduğunu göstermektedir. 1990'lı yıllardan sonra Türkiye'de küçük sermayeli müteahhitlerin aktif olmasıyla birlikte kentli orta ve alt sınıfların konut sorununun çözülmek istenmesi hedefiyle hızlı bir apartmanlaşma süreci yaşanmıştır. Bu yıllarda bir taraftan küçük ölçekli müteahhitlerin inşa ettiği apartmanlara orta ve alt sınıfların hızla yerleşmesi yaşanırken diğer taraftan elitlerin kentin çeperlerinde inşa edilen uydu kentlere ya da güvenli sitelere yerleştiği iki kutuplu durum söz konusu olmuştur. Bu dönemde hem üretim maliyetlerinin yükselişi hem de elit ve batılı yaşam tarzının sembolleri olarak güvenli siteler toplumsal kutuplaşmanın, eşitsizliğin ve ayrışmanın bir göstergesi olarak yaygınlaşmıştır. Kurtuluş (2002) ve Danış (2000)'in çalışmaları güvenli sitelerin ortaya çıkardığı ayrışmayı göstermektedir. Güvenli sitelerin bu örnekleri çağdaş batılı yaşam tarzını temsil eden bir Amerikan rüyası olarak sunulmuştur.

Güvenli sitelerin yaygınlaştığı ikinci dönemde ise orta ve alt sınıflar için düşük nitelikli güvenli siteler inşa edilmiştir. 2000'den sonra güvenli siteler elitlerin, toplumun çoğunluktan kendilerini ayırmalarını sağlayan bir statü göstergesi olma işlevlerini devam ettirmiştir. Bu durum Alver (2007)'in çalışmasında karşımıza çıkmaktadır. Bir diğer örnek de Geniş (2011)'in İstanbul'daki güvenli sitelerin Türkiye'deki küresel elitlerin yaşam alanı olduğunu tespitini yaptığı çalışmasıdır. Ancak Türkiye'de 2000'li yıllarla birlikte güvenli sitelerin yaygınlaşması yeni bir sürece girmiştir. Bu dönemde güvenli siteler İstanbul ve Ankara'nın dışındaki Anadolu kentlerine de yayılmıştır. Kentlerin çeperlerinde inşa edilen güvenli siteler soylulaştırma, kentsel yenilenme gibi süreçlere bağlı olarak kent merkezlerinde de inşa edilmeye başlanmıştır. Böylece güvenli siteler kent manzarasının ve kent yaşamının önemli bir unsuru haline gelmiştir. 2001 ekonomik krizinden sonra Türkiye ekonomisinde yaşanan düzelmeler ve krizin etkilerini inşaat sektörüne yapılan yatırımlarla aşma politikaları konut yatırımlarını ve güvenli site inşaatlarını artmıştır. 2008 ekonomik krizinde yaşanan konut fiyatlarındaki düşüş lüks konutlara da yansımıştır. Güvenli sitelerdeki konutların fiyatlarındaki düşüş bu sitelere talebi kısa süreliliğe arttırmıştır. Güvenli siteler, gelişen teknolojiyle birlikte üretim maliyetlerinin azalması, kalitesi düşük malzemelerin kullanılmasına ve kredi kolaylıklarına bağlı olarak orta ya da alt sınıflar için de ulaşılabilir olmuştur. Böylece güvenli siteler hem elitlerin kendilerini toplumun geri kalanından ya da köylülerden izole etmenin bir aracı olmaya devam etmiş hem de orta sınıflar için bir statü göstergesi haline gelmiştir. Aydın (2012, s. 106-107) bu süreci güvenli sitelerin orta sınıflara açılması ve kitleselleşme süreci olarak analiz etmektedir. Aydın bu süreçte orta sınıflar için de inşa edilmeye başlayan güvenli sitelerin hem oturanların profili açısından hem de güvenli sitelerin fiziksel nitelikleri ve sundukları imkânlar açısından değişmeye başladığına dikkat çeker. Bu yeni tip güvenli siteler önceki dönemde yapılan güvenli sitelerin bir tür taklidi olarak yaygınlaşmaktadır. Bu dönemde güvenli siteler kitleselleşmiş ve önceki dönemde inşa edilen güvenli sitelerden nitelik olarak daha düşük nitelikli güvenli siteler inşa edil-

miştir. Erman (2016) üst sınıflara hitap eden lüks siteleri taklit eden ama lüks sitelerde sunulan imkânların birçoğuna ve bu sitelerin kalitesine sahip olmayan bir siteleşme sürecine dikkat çekmektedir. Lüks güvenlikli siteler elitlerin ayrıcalık alanları olarak siteril hayatların yaşandığı adacıklar olarak varlığını devam ettirirken yeni yaygınlaşan *mış gibi siteler* kentsel yaşamda hâkim hale gelmektedir. Türkiye’de ‘güvenlikli sitelerin orta sınıflaşması’ ya da *mış gibi sitelerin* yaygınlaşması kentsel yaşamda kapanma olgusunun daha da belirleyici hale geleceğinin bir göstergesidir. Aydın’ın ve Erman’ın dikkat çektiği bu süreç Öncü’nün vurguladığı küresel ev mitosunun toplumun daha alt tabakalarına doğru yayılması olarak da değerlendirilebilir.

Türkiye’de güvenlikli siteler yaygın olarak sosyo-mekânsal ayrışma açısından ele alınmaktadır. Bu nedenle Türkiye’de yapılan araştırmalarda da güvenlikli sitelerde inşa edilen sosyo-mekânsal ilişkiler ihmal edilmiş bir konudur. Bu konudaki değerlendirmeler güvenlikli sitelerde cemaat tipi ilişkilerin görülüp görülmediği tartışması ile kısıtlı kalmaktadır. Oysa günümüz kentlerinde ağ tipi ve akışkan ilişkiler gibi yeni tip sosyo-mekânsal ilişkiler görülmektedir. Bu nedenle güvenlikli sitelerin bu ilişkiler bağlamında değerlendirilmesine ihtiyaç vardır.

4. Araştırmanın Metodu

Bu araştırmada nitel araştırma metodu benimsenmiştir. Güvenlikli sitelerin duvarlarla çevrili olması, araştırmacıya duvarların arkasında esrarengiz bir yaşam biçimi olduğu hissini vermek ve araştırmacının keşfetme arzusunu canlandırmaktadır. Nitel araştırmanın bu keşfedici yönüne Creswell (2007, s. 47-48) de dikkat çeker. Nitel araştırma bu yönü nedeniyle duvarların arkasındaki sosyo-mekânsal ilişkileri keşfetmeyi hedefleyen bu araştırma için de uygun olmaktadır. Burcu ve arkadaşlarının (2018) da belirttiği gibi nitel araştırmalar sosyal dünyayı anlama amacı taşır. Bu nedenle nitel araştırmalarda katılımcıların değerleri, düşünceleri, inançları ve yorumları önemsenir (Berg ve Lune, 2015, s. 25). Bu süreç, insanların kendi deneyimlerini nasıl anlamlandırdıklarını ve yorumladıklarını ortaya çıkarma çabasıdır (Merriam, 2013, s. 1). Bu çalışmada, nitel araştırmanın anlama amacına uygun olarak, güvenlikli sitelerde inşa edilen sosyal ilişkiler, site sakinlerinin komşularıyla ilişki deneyimleri üzerinden yorumlanmıştır.

4.1. Veri Toplama

Araştırmanın verileri derinlemesine görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Katılımcılara kar-
topu örnekleme yöntemi kullanılarak anahtar kişi üzerinden ulaşılmıştır. Anahtar kişi yaklaşık 10 senedir Ankara’nın Yenimahalle/Eryaman mahallesindeki güvenlikli bir sitede yaşamaktadır. Katılımcılar arasında hem sitede ikamet edenler hem de site yöneticileri bulunmaktadır. Araştırmada Ankara’nın Çankaya ilçesine bağlı Çayyolu ve Yaşamkent mahalleleri ile Yenimahalle ilçesinin Eryaman mahallesinde 10 farklı güvenlikli siteden 23 site sakini ile görüşülmüştür. Araştırmanın sahasını oluşturan Çankaya ve Yenimahalle ilçeleri güvenlikli sitelerin hızla yayıldığı bölgelerdir. Çankaya Ankara’nın sosyo-ekonomik düzeyi yüksek bireylerin yaşadığı bir ilçedir. Çankaya’nın Ümitköy, Çayyolu gibi mahalleleri daha eski yerleşimlerin ve Ankara’da ilk güvenlikli sitelerin inşa edildiği yerlerdir. Yaşamkent ise güvenlikli sitelerin 2000’den sonra yaygınlaştığı yeni bir mahalledir. Buna karşılık Eryaman mahallesi orta sınıflar için inşa edilen bir banliyö olarak ortaya çıkmıştır. Ancak son dönemlerde orta kaliteli güvenlikli sitelerin yanında popüler ve ünlü kişilere hitap eden lüks güvenlikli sitelerin de yapıldığı görülmektedir. Bu özellikleriyle Çankaya ve Eryaman farklı kalitede ve nitelikte güvenlikli sitelere ulaşılmasına imkân tanımıştır. Katılımcıların her biriyle en az 1 en fazla 3’er kez görüşülmüştür. Her bir görüşme en az 30 en fazla 180 dakika sürmüştür. Görüşmelerde yarı yapılandırılmış soru formları kullanılmıştır.

Araştırmada derinlemesine görüşmelerin yanı sıra güvenli site olgusunu farklı yönleriyle değerlendirebilmek amacıyla doküman incelemeleri ve katılımsız gözlemlerle elde edilen verilerden de faydalanılmıştır.

4.2. Veri Analizi

Nitel araştırmanın döngüsel süreci içinde veri toplama sırasında tatmin olundukça verilerin analizi de yapılmaya başlanmıştır. Öncelikle toplanan veriler transkript edilmiş ve defalarca bu transkriptler okunmuştur. Bu esnada katılımcılara kod isimler verilmiştir. Daha sonra transkript edilen veriler kodlanma sürecine dahil edilmiştir. Verilerin kodlanmasında Glaser ve Strauss (2006)'un gömülü teori veri analiz stratejisi benimsenmiştir. Bu stratejiye göre veriler öncelikle açık, daha sonra eksen ve son olarak seçici kodlama sürecine dahil edilmiştir. Bu kodlama süreci sonucunda araştırmanın temalarına ulaşılmış ve temalar yorumlanmıştır. Araştırmada ulaşılan temalar mekân, sosyal ilişkiler ve site kuralları olmak üzere üç kategori altında değerlendirilmiştir. Verilerin analiz edilmesinde MAXQDA-11 programı kullanılmıştır.

4.3. Katılımcılar

Araştırmada 23 site sakini ile görüşme yapılmıştır. Katılımcılar farklı meslek gruplarından- dır. Katılımcılardan 9'u emekli, 6'sı öğretmen, 1'i askeri personel, 1'i milletvekili danışmanı, 1'i profesyonel yönetici, 1'i esnaf, 1'i teknisyen, 1'i mühendis ve 2'si ev kadınıdır. Ev kadınlarından bir tanesinin eşi emekli tüccardır. Diğer ev kadının eşi ise emekli bürokrattır. Katılımcıların geliri üst düzeydedir. Katılımcıların 5'i kadın 18'i erkektir. 20 katılımcı evli, 2 katılımcı hiç evlenmemiş ve 1 katılımcı da eşinden boşanmıştır. Katılımcıların 21'inin eşi de kendisi gibi bir meslek sahibidir ve gelir getiren bir işte çalışmaktadır.

Katılımcılar konutlarını nakit para ile, kredi ile, iş karşılığında, kooperatif üyeliği ile ya da arsa yatırımı gibi yollarla edindikleri görülmektedir. Katılımcılardan kira ödeyerek sitede yaşayanlar da vardır. Yenimahalle ve Çankaya ilçelerinde yaşayan katılımcılar arasında sosyo-ekonomik açıdan farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir. Çankaya sakinlerinin ekonomik düzeyi daha yüksektir.

5. Araştırmanın Bulguları

Bu başlık altında araştırmanın verileri analiz edilmektedir. Araştırma verileri analiz edilirken mekân, sosyal ilişkiler ve site içi kurallar olmak üzere üç ana boyuta odaklanılmaktadır. Bu nedenle veriler analiz edilirken öncelikle mekân ile ilişkiler çerçevesinde ulaşılan temaların ardından sitedeki sosyal ilişkiler ile ilgili temalar ve son olarak site içi kurallara ilişkin temalar analiz edilmektedir.

5.1. Mekân: Site İçi Kamusal Mekanların Sosyal İlişkilerdeki Rolü

Mekân, sosyal ilişkilerin kurulması ve geliştirilmesinde önemli bir role sahiptir. Mekân ile toplum arasında karşılıklı bir etkileşim vardır. Güvenlikli sitelerde ortak kullanılan mekânlar da sosyal ilişkilerin geliştirilmesinde önemli bir role sahiptir. Bu mekânlar site sakinlerinin serbest zamanlarını değerlendirdikleri sosyalleşme araçları olarak işlev görürken özellikle sitelerdeki iç mekânlar karşılaşmayı, tanışmayı sağlamakta ve sosyal ilişkileri sürdürebilir kılmakta ya da yeniden üretmektedir.

5.1.1. Dışarıdan Bağımsız Sosyal İlişkiler Kurma

Güvenlikli sitelerde sunulan sosyal donatılar site sakinlerinin dışarıya/kente bağımlılığını azaltabilmektedir. Site içi mekânsal düzenlemeler sakinler arasında hem sosyal ilişkiler geliştir-

mesine olanak tanırken hem de sakinlerin kent merkeziyle ilişkilerini azaltmaktadır. Site sakinlerinden Cenk'in aşağıdaki ifadeleri site içerisinde birçok ihtiyacın karşılandığı göstermektedir.

"Sitede yürüyüş alanları var. Şurayı (yürüyüş yolunu) 5 kere dolanıyorsun 6 kilometre yapıyor. İnsanların yaptıkları şeylerden bir tanesi de spor salonuna gitmek. Saat 8'de açılıyor sosyal tesisler. 8'den 10'a kadar orada oyalanabilirsin. Fitnes salonunda, kapalı yüzme havuzunda yüzebilirsin ya da sauna yaparsın... Yazın hep havuzu kullandık. Sabah kalkıyorduk, kahvaltımızı falan yapıyorduk. Saat 11 gibi havuza gidiyorduk. Saat 3 gibi geri geliyorduk. Orada öğle yemeğimizi falan orada yiyorduk. Tatil köyü gibi yani" (Cenk).

Sitedeki mekânsal imkanların kullanılması site içerisinde geçirilen zamanı artırmanın yanın-da dışarıya yani kent merkezine olan ihtiyacı da azaltmaktadır. Güvenlikli sitelerin dışarıya olan bağımlılığı azaltan bir yaşam tarzını ortaya çıkarabilmesi, site içi kamusal mekanların kullanılmasıyla yakından ilişkilidir. Site içi kamusal mekânlar site sakinlerini kente bağımlı olmaktan uzaklaştırmakta ve yeni sosyal ilişki ağı içine dahil olmalarına olanak tanımaktadır. Cemil'in ifadeleri dışarıdan bağımsız yaşanabileceğini düşüncesini yansıtmaktadır;

"Sosyal donatılarla dolu bir site. 7/24 güvenliği var. Özellikle güvenlik çok önemli. Site içerisinde iki tane okul var. Lise yine sitemizin hemen dışında; ama elli metre bir mesafede başka bir lise var. Site içerisinde sağlık ocağı var. Özel hastane var, bankalar var, alışveriş merkezi var, yüzme havuzu, spor tesisleri var, dersane var. Yani yaşamınızı tel örgünün dışına çıkmadan, site içerisinde sürdürebilme şansınız var" (Cemil).

Sakinlerin ifadelerinden de anlaşıldığı üzere site sakinleri hem site dışına ihtiyaç duymadıklarının hem de çoğu ihtiyaçlarını daha ekonomik bir şekilde site içinde karşılayabildiklerini ifade etmektedirler. Dışarıya olan ihtiyacın azalması site içerisinde geçirilen zamanın artmasına ve site içinde sosyal ilişkilerin kurulmasına zemin hazırlamaktadır.

5.1.2. Mekâna Bağlı Olarak Tanışma ve Arkadaş Olma

Güvenlikli sitelerde ortak kullanım alanlarıyla sosyal ilişkilerin geliştirilmesinde rol oynamaktadır. Güvenlikli sitelerdeki spor salonu, yüzme havuzu, yürüyüş parkuru, basketbol, futbol, voleybol gibi spor sahaları, çocuk parkları, lokaller, çardaklar, kamelyalar gibi dinlenme yerleri, çay bahçeleri, kafeler, restoranlar site sakinlerinin sosyalleştiği mekânlar olarak işlev görmektedir. Site sakinlerinin belirtilen site içi mekânlardaki serbest zaman aktiviteleri onların diğerleriyle sosyal ilişkiler geliştirmesine ve yeni sosyal ilişki ağına katılmalarına imkân vermektedir.

"Parka gidiyorsun. Parkta aynı emsal çocukların aileleriyle tanışıyorsun. Bayanlarda oluyor. Aşağıda lig TV var mesela. Oraya gittiğinde maç sevenler hep birbirini tanıyor. Aşağıda yönetim merkezinde toplantı salonu demeyim de lokal gibi bir yer var. Maçlar falan orada toplu izlenir. Hanımlar özel şeylerini orada yaparlar. Hobilerimizi yaptığımız bir yerdir orası. Bir araya gelmek tanışmak için iyi bir yer. Düzenli olmasa da ara ara kadınlar toplanır. Yılbaşı eğlencesi düzenlemiştik kadınlar için" (Cenk).

Araştırmada site içi mekanlarda sosyalleşme fırsatını yakalayan site sakinlerinin cinsiyetlerinin sosyal ilişkilerin sürdürülmesinde ve inşasında rol oynadığı söylenebilir. Örneğin çocuk parkları site sakini kadınların birbirleriyle karşılaşmalarını, tanışmalarını, sosyal ilişkiler kurmalarını ve sosyal ilişkilerini sürdürmelerini sağlamada işlevsel gözükmektedir. Güvenlikli si-

telerde erkekler ise sıklıkla lokal, yürüyüş parkuru, bahçe, park ve fitness salonu gibi mekânları kullanarak sosyal ilişkilerini inşa etmekte ve sürdürmektedirler.

“Parkta, bahçede tanıştığımız komşularımız oldu. Ben hani gidemezsem de eşim gidiyor geliyor. Bizim apartmanda çocukların okul arkadaşları oldu. Parkta tanıştığımız oldu. Yine bir şekilde araba yıkarken ‘kolay gelsin’ falan deyip iki laf edip tanıştığımız oldu. O tür şeyler de oluyor tabii” (Ufuk).

Belirtilenlerin dışında güvenli siteler içindeki ortak kullanım mekânları site sakinlerinin komşuluk ilişkilerinin de şekillenmesinde rol oynamaktadır. Diğer taraftan site sakinlerine hizmet veren asansör ve otopark gibi hizmet mekânları da tanışmada rol oynamaktadır.

“Mesela bir komşumda 10. katta oturuyor. Hemşireymiş kendisi. Elimde kemanla geldim bir gün asansöre bindim. Keman mı çalıyorsunuz? dedi. Evet dedim. Müzik öğretmiyim keman çalıyorum. Benim de bir çocuğum var. İşte keman dersi aldırma istiyorum. Bir gün akşam gelin konuşalım dedi. Konuşalım dedim hem tanışmış oluruz sohbet etmiş oluruz dedik birbirimize. Tanıştık, komşu olduk uzun yıllar” (Ayşe).

Güvenlikli sitelerin iç mekânlarındaki karşılaşmalar ve tanışmalarla kurulan sosyal ilişkiler site sakinleri arasında zamanla daha yakın, samimi, süreklilik arz eden akışkan sosyal ilişkilere dönüşebilmektedir.

“Sitenin önünde ya da arkada kamelyalarda otururken veya çocuklar oynarken (parklarda) bisiklet sürerken filan. Bizler de tanışıyoruz, eşler de tanışıyor. Bu şekilde samimiyet kurduğumuz aileler oldu” (Çınar).

Güvenlikli site sınırı içinde tıpkı kentlerdeki kamusal alanlar gibi ortak kullanılan sosyal mekânlar söz konusudur. Bu mekânsal özellikler güvenlikli sitelerde de kamusal alanlar haline gelmiştir. Artık mekanlardaki tesadüfi karşılaşmalar zamanla komşuluk ve arkadaşlık ilişkisine dönüşmektedir. Site içi kamusal alanlardaki karşılaşmalar site sakinlerinin en azından birbirlerine aşina olmalarını sağlamaktadır.

5.2. Sosyal İlişkiler: Karma Sosyal İlişkiler

Güvenlikli siteler cemaat tipi ilişkilerin var olduğu yeni yerleşim alanları olarak sunulmaktadır. Çünkü güvenlikli siteleri inşa eden firmalar güvenlikli site yaşamını cemaat tipi ilişkileri temsil eden dayanışma biçimleriyle özdeşleştirerek sunmaktadır. Ayrıca kentlilerin çoğu cemaat tipi ilişki arayışıyla güvenlikli siteleri tercih etmektedir. Oysa güvenlikli sitelerde inşa edilen ilişkiler cemaat tipi ilişkileri de kapsayan karma ilişkiler görünümündedir.

5.2.1. İçerideki Yabancılar: Haberdar Olunan Sakinler

Güvenlikli site sakinleri arasında yüz yüze, yakın ve samimi ilişkilerin inşa edildiğini söylemek oldukça zordur. Genellikle site sakinleri kendilerine yakın oturan kişilerle samimi, yüz yüze ilişkiler kurarken diğerleriyle onlardan haberdar ancak mesafeli bir ilişki geliştirmektedirler ve adeta onları kendilerinden haberdar olunan ‘yabancılar’ olarak görmektedirler.

“Geçenlerde dedim ki; 56 daire var. Kaçını tanıyorum? 1 numaradan başladım. Biz 6. katta oturuyoruz. 7. kata geldim 8.kata geldim. Bu kata kadar birkaç tane tanımadığım var. Diğerlerinin isimlerini biliyorum en azından; hepsinin nerede çalıştığını bilmesem de. 8. kattan sonra kim nerede oturuyor bilmiyorum. Yani yukarıda bir yerde oturuyorlar; ama nerede oturuyorlar

tam bilmiyorum. 14. kattakileri tanıyorum. Onlar da dublekte oturanlar. 10. katta otursaydım. Belki 10. kata kadar herkesi bilir 10. kattan sonrasını bilmezdim” (Ufuk).

Site sakinleri etraflarındaki diğer sakinleri tanımasalar da onlardan haberdar olduklarını söylemektedirler. Bu haberdarlık aslında site içi ilişkilerde güven duygusunu pekiştirmektedir. Bazı site sakinleri ise site içerisindeki sosyal ilişkilere eleştirel gözle bakmakta ve bu ilişkileri yetersiz bulmaktadırlar.

“Asansörde falan karşılaşıyorum alt kattakilerle. 2. Kattakiler de üst kattakilerin nerede oturduğunu bilmiyordur” (Ufuk)

“Çok acı, karşı sitede bir kişi otuz yaşında eşini kaybetmiş. 6 ay sonra öğrendik biz. Düşünün yani. Bizim burada kendi sitemizde. Yani site olayı da böyle bir şey” (Evren).

Site sakinleri ‘yabancılarla’ doğrudan ilişkiler kurmasalar da onlarla tamamen bağımsız bir iletişim içinde de değillerdir. Site içindeki tesadüfi karşılaşmalar, kısa sohbetler, merhabalaşmalar ya da anlık yardımlaşmalar bu etkileşimi inşa etmektedir.

“Mesela yürüyüşe çıkıyorsunuz. Site olmanın avantajlarından bir tanesi. Yürüyüşe çıktığımız zaman komşularınızdan da yürüyüşe çıkmış kişilerle karşılaşabiliyorsunuz. Her gün farklı kişileri görebiliyorsunuz. Günaydın diyorsun, akşamsa iyi akşamlar diyorsun, nasılsın komşu falan. Birinin bir cenaze si oluyor yardıma koşuyorsun. Birinin hastası oluyor yardıma koşuyorsun. Kan grubu sitesi (web sayfası) çok etkili oldu. Kan ihtiyacı olan bir sürü kişiye kan gönderdik” (Cemil).

Cemaat tipi ilişkilerde görülen yakınlığın ve samimiyetin tüm güvenlikli site sakinleri arasında oluşmadığı görülmektedir. Site içerisinde mekânsal olarak yakın olanlarla sosyal ilişkiler gelişirken daha uzakta oturanlar ‘yabancılar’ olarak nitelendirilmektedir. Ancak yine de site sakinleri sitedeki ‘yabancıları’ kendilerine benzettikleri için güvende olma duygusu geliştirmektedirler. Bu durum sitedeki ‘yabancılarla’ cemaat tipi sosyal ilişkilerin geliştiği anlamına gelmemektedir. Çünkü sitedeki ‘yabancılarla’ düzenli ve devamlı etkileşim yaşanmamaktadır. Tesadüfi karşılaşmalara dayanan bir etkileşim söz konusudur.

5.2.2. Seviyeli/Mesafeli Samimiyet

Güvenlikli sitelerde site sakinleri arasında birincil ilişkilerin kendi içinde bir mesafesi olduğunu söylemek mümkün gözükmemektedir. Diğer bir ifadeyle site içinde birbirlerine yakın oturanlar daha samimi ilişkiler geliştirirken; diğer site sakinleriyle yakın ilişki tercih edilmemektedir. Sitede yakın komşuluk ilişkilerinde dahi seviyeli/mesafeli ilişkiler korunmaya çalışılmaktadır. Aşırı samimiyet bazen laubalilik olarak algılanmaktadır. Buna göre seviyeli/mesafeli yakın ilişkiler katılımcılarca az sayıda komşu ile kurulan, kuralları olan ve özel alanlara müdahale olmayan ilişkilerdir.

“Fazla komşum olmasını tercih etmiyorum. Bir 8-10 kişi olsa, kendi kafanıza, yapınıza uygun daha sağlıklı olur diye düşünüyorum. Çünkü fazla olduğu zaman arkadaşların hepsini aynı değerlendiremezsin. Görüşmelerin zaman açısından daha sıcak olmayacağını düşünüyorum. Daha sıcak olması için 8-10 kişi ile daha iyi bir diyalogun olursa, daha güzel olur diye düşünüyorum. Çünkü bir meşguliyetimiz var elimizde, zamanımız yok. Ancak hafta sonları var” (Bilal)

Yakın komşuluk ilişkilerinin bir gereği olan birbirinden haberdar olma, birbirinin sorunlarını bilme düzeyindeki yakınlık güvenlikli sitelerde gelişmemiştir. Genellikle site sakinlerinin cenazelerinden dahi haberdar olunmadığı üzümlere dile getirilmektedir. Komşuluk ilişkilerine dayanan birbirinden haberdar olma ve sorunlarla ilgilenme daha formel dayanışma biçimleriyle çö-

zölmeye çalışılmaktadır. Site yönetimlerinin bu konulardaki hassasiyetine bağlı olarak bazı sitelerde haberdarlık ve dayanışma sorunu çözülmeye çalışılmıştır.

“Site yönetimi olaraktan bir toplantı yaptık. İşte bir kokteyl düzenledik. Komşularımız birbirlerine yaklaşsın; birbirlerini tanısin diye. Aşağı yukarı 1/3’e kadar bir katılım oldu. Katılım çok azdı. Arkadaşlara da özellikle dedik. Yani katılım daha iyi kaynaşalım derken ilk organizasyonda biraz az katılım oldu, ama daha ileri zamanlarda katılımın yükseleceğini düşünüyoruz” (Bilal)

Görüldüğü gibi site sakinleri arasındaki sosyal ilişkilerde sınır çizilmektedir. Sosyal ilişkiler sakinler sınırlarını kendilerinin belirlediği bireysel alana diğer site sakinlerini dahi etmemektedir. Bu durum cemaat tipi yüz yüze ve samimi ilişkilerin kurulmadığının bir göstergesidir. Gündelik yaşamın yoğunluğu samimi ilişkilerin kurulmasına engel teşkil etmektedir. Ayrıca ortak toplantılara katılımın azlığı siteye aidiyet duygusunun zayıf olduğunun da bir göstergesidir.

5.2.3. Mekânsal Yakınlığa Dayalı Komşuluk İlişkileri

Güvenlikli sitelerde komşuluk ilişkilerinin gelişmesinde etkili olan temel dinamik mekânsal yakınlık olarak ortaya çıkmaktadır. Katılımcıların ifadelerinden güvenlikli site sakinlerinin özellikle alt, üst ya da yan dairede oturan kişilerle komşuluk ilişkilerinin geliştiği görülmektedir. Komşuluk ilişkilerinin tüm blokta yaşayanlar ya da tüm site sakinleri arasında kurulmadığı görülmektedir. ‘Samimi olduğunuz, gidip geldiğiniz, yardımlaştığınız komşularınız kimlerden oluşuyor?’ diye sorulduğunda katılımcılar genellikle alt, üst ya da yan dairede oturan site sakinlerini saymışlardır.

‘Komşuluk ilişkilerinin nasıl geliştiği, ilk tanışmanın nasıl gerçekleştiği?’ sorulduğunda ilk taşınmada karşılıklı yardımlaşmanın ya da hoş geldin ziyaretlerinin etkili olduğu görülmektedir.

“Karşı komşumu tanıımıyordum. Sadece iyi günler, merhaba diyorduk. Birkaç şey istemeye başladık birbirimizden. Daha sonra onların çocuklarının biri gecenin bir yarısında rahatsızlığı oldu. Çocuklarının birini bize bırakmak zorunda kaldılar. O günden sonra samimiyetimiz ilerledi. Alt komşumuzun da çocukları var. Onlar da öğretmen olduğum için bir şey danışmaya geldiler. Piyano çalıyorum, bir de ders alabilir mi, Şöyle mi böyle mi derken onlarla o şekilde görüşüp samimi olduk” (Yıldız).

Sitede yapılan toplantılarda sosyal ilişkilerin geliştiği görülmektedir. Sitenin yönetim toplantıları tanışmayı sağlamanın yanında düzenli görüşme imkânı yaratarak zaman içinde komşuluk ilişkilerine dönüşebilmektedir.

“Sitemize taşındıktan sonra tabi (komşularımızla) merhabalaştık. Toplantımız biraz daha bizi birbirimize kaynaştırdı. Yönetimde kokteyl diye düzenlediğimiz toplantı. Pasta verdik, kola verdik. İnsanlar birbirleriyle biraz daha yakınlık olsun diye düşünerek yaptık bunu” (Bilal).

Kurulan komşuluk ilişkilerinin devamlılığında kadınların rolüne de dikkat çekilmektedir. Kadınlar birbirleri ile iyi ilişkiler kurduklarında ailecek ilişkiler kurulmakta ve komşuluk ilişkilerinin devamlılığı sağlanmaktadır.

“Genelde hanımlar aracılığıyla tanışma olur. Yani bizden çok hanımlar anlaşırsa, hanımlar birbirlerine ısınmışsa biz erkekler olarak gider geliriz. Ama hanımın bir kere olmaz dedim mi sen istediğin kadar samimi ol. Hanımlar kendi arasında anlaşıp anlaşıp olmaz” (Erkan).

Güvenlikli sitelerdeki site içi ilişkiler de mekânsal yakınlık önemli bir etken olarak ortaya çıkmaktadır. Site sakinleri mekânsal olarak kendilerine yakın olan kişilerle ilişkiler kurmaktadır. Bu tür ilişkiler zamanla ileri düzeyde yakın komşuluk ilişkilerine dönüşebilmektedir. An-

cak bu da birkaç yakın komşu arasında kurulabilmektedir. Site sakinlerinin geniş bir komşuluk ağına sahip olmadıkları görülmektedir. Mekânın önemi eski komşu ve arkadaşlarla kurulan ilişkilerde de ortaya çıkmaktadır.

5.2.4. Eski Komşular ve Arkadaşlarla İlişkiler: Mobil Hayatlar, Sanal İlişkiler

Günümüz kentlerinde değişen yaşam biçimleri sosyal ilişkilerde etkisini göstermektedir. Çalışma saatlerinin kısılmasına karşın kentsel yaşamın getirdiği sorumluluklar ve ulaşım gibi sorunlar zamanın daha verimli değerlendirilmesini de engellemektedir. Kentsel yaşam bireylerin kendi bireysel yaşamlarının devam ettirmek için sürekli uğraş içinde oldukları bir koşuşturmacaya dönmektedir. Bu durumda mekân üzerindeki hareketliliğin artması ve sosyal ilişkilerin mekândan bağımsızlaşması ile neticelenmektedir. Mekân üzerindeki hareketliliğin bir örneği güvenlikli site sakinlerinin birden fazla evi olması ve yılın farklı zamanlarını farklı evlerinde geçirmeleridir. Kentlilerin mekân üzerindeki bu türlü hareketliliği de yüz yüze devamlı ve samimi ilişkilerin kurulmasını engellemektedir.

“Karşı komşunun yine başka Keçiören’de bir evi var. 3 gün orada kalıyor, 2 gün burada kalıyor. Pek gelmiyor. Bu durum da ilişkileri etkiliyor” (Emre)

“... Yazın arkadaş falan çok az oluyor. Çünkü kimse kalmıyor buralarda. Yazın boşalıyor burası. Kışın kalabalık oluyor” (Cenk)

Mekân üzerindeki hareketlilik kalıcı ilişkilerin kurulmasını engellerken sosyal ilişkilerin teknolojik araçlar üzerinden sanal ilişkilere dönüşmesi ile sonuçlanmaktadır. Örneğin iletişim teknolojileri eski komşuluk ilişkilerinin devam ettirilmesinde etkili olmaktadır. Eski komşularla görüşme sıklığının azaldığı ancak telefon ya da sosyal medya üzerinden görüşmelerin devam ettiği görülmektedir.

“Aslında yüz yüze bir görüşmüşlüğümüz yok. Çünkü çoğu şehir dışında yaşıyor. Evlendiler; ama sosyal ağları kullanarak yazışıyoruz. Birbirimizden haberimiz var. Birbirimizin ne yaptığını biliyoruz. Çocuğum oldu, işte doğum günün kutlu olsun, hayırlı uğurlu olsun bu şekilde görüşüyoruz” (Ayşe).

Diğer taraftan site sakinlerinin eski komşularla ve arkadaşlarla ilişkiler zaman zaman kopma noktasına da gelebiliyor. Telefon ya da sosyal medya aracılığıyla görüşmeler devam etmediğinde ilişkiler tamamen bitiyor.

“Yok görüşmüyoruz. Mekânsal olarak uzak. Zaten belli bir süre, belki birkaç yıl devam ediyorsunuz. Sonra mesafeler uzuyor. Görüşme mesafeleri sonrada bitiyor. Telefonla da olsa devam etmiyor” (Emre).

Bu durum iletişim teknolojilerinin sosyal ilişkilerin ne şekilde değişeceğini belirlediğini göstermektedir. Sosyal medya ya da telefon birbirinden haberdarlık düzeyinde ya da belirli aralıklarla telefon ile görüşme şeklinde ilişkinin devam etmesini mümkün kılmaktadır. Buna karşın iletişim teknolojileri kullanılmadığında ise ilişki sonlanmaktadır. Her iki durumda da mekânsal uzaklığın site sakinlerinin sosyal ilişkilerini etkilediğini göstermektedir.

Görüldüğü gibi güvenlikli site sakinlerinin tamamının arasında yüz yüze-samimi ilişkiler yoktur. Site sakinleri birbirlerine aşina olmalarına rağmen sosyal ilişkiler açısından yakın ve samimi ilişkileri oluşturmamışlardır. Bu durum güvenlikli sitelerde ortaya çıkan ilişkileri seviyeli/mesafeli yakın ilişkiler biçimine büründürmüştür. Site sakinlerinin ilişkileri merhabalaşmak ve ihtiyaç durumunda yardımlaşma ile sınırlı kalmaktadır. Yakınlık ve samimi ilişki kurma oldukça düşük düzeydedir. Mekânsal olarak birbirine yakın olan sakinler arasında yakın komşuluk ilişkileri geliş-

mehtedir. Ancak komşuluk ilişkileri mekânsal yakınlık açısından alt, üst ya da yan komşu ile sınırlı kalmaktadır. Yakın ve samimi ilişkilerin birkaç komşu ile ancak geliştirilebildiği görülmektedir.

5.3. Kurallar: Sözleşmeli Yaşamın Yeni Bir Formu

Kurallar sosyal ilişkileri düzenleyen prensiplerdir. Kurallar cemaat-cemiyet tipi ilişkilerin ayrılmasında da etkilidir. Yazılı kurallar cemiyet tipi ilişkilerde karşımıza çıkarken sözlü kurallar cemaat tipi ilişkilerde karşımıza çıkar. Bu nedenle güvenli sitelerdeki yaşamın değerlendirilmesinde kuralların önemli bir yeri vardır. Güvenli sitelerde de site içi yaşamı düzenleyen birtakım kurallar vardır. Bu kuralların bir kısmı satış ya da kira sözleşmelerinde bulunmaktadır. Bazı kurallar ise site sakinlerinin site yönetim toplantılarında aldıkları ortak kararlara dayanmaktadır. Bu kurallar genellikle site içindeki yaşamı düzenlemeye yöneliktir. Basit gibi görünen bu kurallar site içi yaşamı ve sakinler arası sosyal ilişkileri düzenlediği için önem taşımaktadır. Site içerisinde düzenli bir yaşamın kurulabilmesi için gerekli olan ve anlaşmazlıkların çözümünde kriter olarak görülen kurallar adeta sitenin anayasasını oluşturmaktadır.

5.3.1. Site İçi Yaşamdaki Düzenin Teminatı Olarak Kurallar

Kurallar, sakinlerin birbirlerinden beklentilerini yansıtmının yanında site içerisinde nelere dikkat edilmesi gerektiğini de ortaya koymaktadır. Sitede günlük hayatı düzenleyen balkon renklerinin değiştirilmemesi, binanın görüntüsüne müdahale edilmemesi, balkonlardan herhangi bir şey fırlatılması, balkonlara çamaşır asılmaması, geç saatlerde gürültü yapılmaması, arabaların nasıl park edileceği gibi bazı kuralları bulunmaktadır. Kurallara uymanın ne kadar önemli olduğunu hissettirme arzusunun verdiği otoriter ses tonuyla, yöneticilik de yapan Ferdi sitedeki kuralları şu şekilde sıralamaktadır;

“... bizim sitemizde ayakkabı öyle kapının önünde filan, koridorda olması mümkün değil. Bu bir kuraldır. Ondan sonra kimse merdivenlerden, balkon şeylerinde falan çamaşır sermeyecektir. Halı sermeyecektir... Camlardan herhangi bir şey silkelemeyecektir... Elektrik süpürgesiyle süpürecektir. Eğer herhangi bir şeyini havalandırmak istiyorsa yorganını, halısını falan balkonun içerisinde yapacaktır bu işi. Koridorlarda bağırmayacaktır, çağırmayacaktır... Gece elektrik süpürgesini açmayacak... Cumartesi, Pazar da elektrik süpürgesi çalıştırmayacak. Gündüzde, akşam da hafta içinde yapacak o işi... Tamirat işleri falan kesinlikle sabah saat 9'dan sonra başlayacak bizde aynı şekilde yaptıracağız. Biz işi öyle yapıyoruz. 9'dan 5'e kadar” (Ferdî)

Güvenli sitelerdeki kurallar, toplu yaşamın gerektirdiği görgü kuralları niteliğindedir. Kuralların önemi herkesin kurallara uyduğu zaman huzurlu ve mutlu bir yaşamın temin edileceğine olan inançta yatmaktadır. Site yönetimleri kuralların uygulanması için gerekli takibi yapmaktadır. Böylece sitedeki bu kurallar toplumsal kontrol işlevi görmektedir. Site kuralları hem site sakinleri arasındaki ilişkileri düzenleyen hem de site içi yaşamın sunduğu düzenin teminatı olarak işlevler kazanmaktadır. Tüm belirtilenlerin ışığında güvenli sitelerdeki kurallar ve bu kuralların uygulanışı güvenli site yaşamını dışarıdaki yaşamdan ayıran bir özellik olarak önem kazanmaktadır. Site dışındaki yaşam karmaşa, düzensizlik ve kuralsızlıkla özdeşleştirilmektedir:

“Dışarıda ne olacağını bilemediğim için kendini sitede daha güvenli hissediyorsun. Yani çocuğumun gözümün önünde olması bana daha çok güven veriyor. Şu andaki dünya koşullarını biliyoruz. Dışarıda çok rahat huzurlu bir yaşam şeyi yok. Ama site içinde öyle değil. Güvenlik içerisinde gözünüz arkada kalmıyor” (Ahmet).

Bu ifadelerden de anlaşıldığı gibi site sakinleri güvenlikli site yaşamını düzenli ve güvenli bir yaşam alanı olarak görürken kenti karmaşık ve kontrol edilemeyen mekanlar olarak görmektedirler. Bu durum site içinde kuralların işlerlik kazanmasına karşın site dışının kuralsızlığına bağlanmaktadır. Bu durumda sitedeki kurallar dışarıdaki düzensizliğe karşı site içi yaşamdaki düzenin teminatı olmaktadır.

5.3.2. Site İçi Kurallardan Haberdarlık: Yaşadığı Toplumu İnşa Etmek

Site kurallarının işlev kazanabilmesi kuralların benimsenmesiyle ve bilinmesiyle bağlantılıdır. Görüşmelerde katılımcılar site kurallarından genellikle haberdar olduklarını dile getirmektedirler. Kurallar neredeyse her zaman yazılı olarak sunulmaktadır. Bazı sitelerde siteye ilk taşınmada site kurallarına ilişkin sözleşmeler sakinlere verilirken bazı sitelerde bu kurallar sözlü olarak ifade edilmektedir. Site kurallarının, site yönetim merkezlerinde, bina girişlerinde, asansör girişlerinde ve içlerinde asılı olduğu durumlar da vardır. Yeni bir kural oluşturulduğunda bu kurallar ya bu panolar aracılığıyla duyurulmaktadır ya da görevli site sakinlerini tek tek gezerek yazılı olarak site sakinlerine duyurmaktadır.

“Genel olarak bildiğimi düşünüyorum sitenin kurallarını. Site yönetiminin sağa, sola asmış olduğu uyarı yazıları var.....Yani yazılı olarak bize belirtilmese de zaten öyle olması gerektiğini düşündüğümüz için de birçok davranışı yapmıyoruz” (Ceren)

Kuralların öğrenilme şekli bazen de yaşayarak olmaktadır. Bazı site sakinleri site kurallarını bir sorunla karşılaştıklarında ya da site yönetimi tarafından uyarıldıklarında öğrendiklerini dile getirmişlerdir.

“Hayır yaşayarak öğrendik. Çöplerin, ilk geldiğimiz sene, 7-8 arasında çıktığını bilmiyorduk. Site yöneticisi gelip de bizim sitenin kuralları şunlar bunlar denilmedi. Bir fotokopiyle kurallar çoğaltılıp ilk taşınan yeni komşulara verilebilirdi. Bizde zor durumda kalmazdık. Uyarılar almak hiç hoş değil. İnsan üzülebiliyor. Yani bu verilebilirdi” (Evren).

Kurallardan haberdar olmanın yanında önemli olan bir diğer konu kuralların oluşturulmasıdır. Kurallar genellikle yönetim toplantılarında tartışılarak ve oylama yapılarak belirlenmektedir. Toplantılarda sitede yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri tartışılmakta ve karar verilen çözüm önerisi site içi yaşamı düzenleyen bir kural olarak uygulanmaya başlanmaktadır. Bu noktada site sakinlerinin kuralların oluşturulmasında rol almaları ve bu toplantılara katılmaları önem kazanmaktadır. Güvenlikli sitelerdeki bu durum site sakinlerinin yaşadıkları sitedeki düzeni inşa etmede kuralların belirlenmesi süreçlerine katılarak etkili olabileceklerini göstermektedir.

5.3.3. Kuralların Gölgesinde Huzur Arayışı

Site dışındaki yaşamın kuralsızlıkla ve karmaşayla özdeşleştirilmesi, güvenlikli site sakinlerinin site içi yaşamdaki düzenli yaşam beklentilerini arttırmaktadır. Site dışı hayata doğrudan müdahale edemeyen kişiler güvenlikli siteye taşınarak kontrol edilebilir bir çevre yaratabileceklerini düşünmektedir. Düzenli bir yaşamın kurulabilmesi belirsizliklerin aza indirilmesine ve kuralların belirlenmesine bağlıdır. Güvenlikli sitelerdeki kurallar eleştirilse ya da yetersiz görülse bile sitede herkesin kurallara uyması beklenmektedir. Kurallara uymayan sakinlere çeşitli yaptırımlar uygulanabilmektedir. Katılımcılar, site içi kuralların olmayışının ya da kuralların ihlal edilmesinin kaos ve düzensizlik yaratacağına genellikle dikkat çekmektedirler.

“İnsanlar kurallara uymadığı zaman huzursuzluk doğacak. Bazen insanlar birbirlerine bazı şeyleri söylemekte, ikaz etmekte zorlanabiliyor. Ne yapıyor söyleyemeyince içindekini? İçinden buğz yaparak, güler yüzle o insanı karşılayacağına, bu adam şunu yapıyor diyor. Bu adam bunu yapıyor deyip kendi kendine bir soğukluk oluşuyor. Ama herkes kurallara uyarsa kimse kimseyi rahatsız etmezse o zaman bu kuralların gerçek anlamı ortaya çıkıyor. Yani bir huzur ortamı oluşmuş oluyor” (Emre).

Site kurallarına bu bakış güvenli site sakinlerinin kolektif bir yaşamdan çok bireysel ya da ailelerinin mutluluğu arzuladıklarını göstermektedir. Güvenlikli site sakinleri kolektif huzuru herkesin kurallara uyması durumunda yakalanacak bir durum olarak görmektedirler.

“Mesela çok gürültülü bir müzik diğer insanları rahatsız edeceği için önemli. Hani derler ya birinin özgürlüğünün başladığı yerde ötekinkininki biter diye. Onun için bazı kurallar gerekiyor; ki bizi de rahatsız etmiyor olmalı” (Emre).

Görüldüğü gibi site içi kurallar site yaşamının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Kurallara uymak sitedeki düzenin ve huzurun teminatı olarak görülmekte ve herkesin kurallara uyması beklenmektedir. Kurallara uymayanlar yaptırımlarla karşılaşmaktadır. Güvenlikli sitelerde sözleşmeye dayalı bir yaşam ortaya çıkarmaktadır. Çünkü güvenlikli sitelerdeki kurallar mutlaka yazılı hale getirilmektedir. Görgü kurallarının yazılı hale getirilmemesi çoğu zaman sakinler arasında tartışmalara neden olmaktadır. Böylece güvenlikli site sakinleri kuralların gölgesinde huzur arayan modern insanlar haline gelmektedir.

6. Sonuç

Bu çalışmada güvenlikli sitelerde ne tür sosyo-mekânsal ilişkilerin olduğu, bu ilişkilerin nasıl inşa edildiği ve nasıl sürdürüldüğünü anlama çabası içinde olunmuştur. Bu çalışmanın sonuçları güvenlikli sitelerde farklı tipte sosyo-mekânsal ilişkilerin inşa edildiğini göstermektedir. Bu farklılık güvenlikli sitelerde hem cemaat tipi ilişkilerin hem de cemiyet tipi ilişkilerin inşa edilmesiyle kendini göstermektedir. Ayrıca güvenlikli sitelerdeki sakinler arasında mekânsal mesafenin artmasına karşın teknolojik araçlar vasıtasıyla ilişkilerin devam ettirildiği ağ tipi ve akışkan ilişkilerin var olduğu görülmektedir. Güvenlikli sitelerde inşa edilen bu yeni tip sosyal ilişkileri cemaat tipi ilişkiler ile cemiyet tipi ilişkiler arasında kurulan ilişkiler olarak düşünmek mümkündür.

Gans (1982)'ın kentleri farklı tipte ilişkilerin bulunduğu bir çeşitlilik olarak tanımlaması odayından bakıldığında güvenlikli sitelerin yaygınlaşması ve buralardaki yeni sosyo-mekânsal ilişkiler bu çeşitliliğe katkı sunmaktadır. Nitekim bu sitelerde yakın komşularla yardımlaşmanın varlığı, sorun çözmede yüz yüze görüşmenin tercih edilmesi, düzenli olmasa da komşu ziyaretlerinin yapılması ve bu ilişkilerin kadınlar üzerinden kurulması cemaat tipi ilişkilere dair ipuçları vermektedir. Güvenlikli sitelerde inşa edilen ve birkaç komşu ile sınırlı kalan yakın ilişkiler düşünüldüğünde cemaat tipi ilişkilerin çok kısıtlı bir alanda inşa edildiği söylenebilir.

Çalışmada güvenlikli site sakinleri arasında cemiyet tipi ilişkilerin özellikleri de tespit edilmiştir. Site sakinlerinin birbirinden haberdarlığının düşük olması cemiyet tipi ilişkilere benzerlik göstermektedir. Sitedeki yakın komşuların dışındaki kişilerin haberdar olunan ‘yabancılar’ olarak tanımlanması cemiyet tipi ilişkilerdeki mesafeli/resmi ilişkilere benzemektedir. Yabancı, Simmel (2009, s. 149-154)'in toplumsal tiplerinden bir tanesidir. Yabancı toplumun dışında olan değildir, gruba yakın olan ama ona karşı olan ve farklı muamele edilendir. Bauman (2013, s. 65-83) yabancı-nın bilinmeyen kişiler değil bilinen kişiler olduklarına dikkat çeker. Yabancılar, *biz (içeridekiler)* ve *onlardan (dışarıdakiler)* ayrı bir kategori olarak sitede yaşarlar. Yabancı bizim gibi olmadığı için ve

şaşkınlık ve endişe yarattığı için tehlikelidir ve tehdit olarak görülür. Yabancıнын bu niteliği güvenli sitelerdeki yabancılar ile sakinler arasında aidiyet duygusunun gelişmesini engellemektedir. Yabancı, cemaat tipi ilişkilerin inşa edilemeyeceği düzeyde güvensizlik yaratan bir tehdittir.

Cemiyet tipi ilişkilerin bir diğer görünümü de seviyeli/mesafeli samimiyet temasının işaret ettiği durumlarda karşımıza çıkmaktadır. Site sakinleri arasında günlük karşılaşmalardaki merhabalaşmaların ötesinde yakın sosyal ilişkiler kısıtlı bir çevrede gelişmektedir. Site sakinleri karşılıklı saygının korunduğu, aşırı samimiyetin olmadığı ilişkileri tercih etmektedirler. Bu durum Simmel'in kentsel yaşamdaki aldırılmazlık tespitiyle açıklanabilir. Aldırılmazlık modern yaşamın koşuşturmacasıyla başa çıkmanın bir yoludur. Modern toplumda bireyler bazı ilişkileri eleyerek sosyal yaşamlarına devam edebilirler (Harvey, 2012, s. 40). Güvenlikli site sakinleri günlük yaşam içerisinde bireysel ya da ailevi hayatlarına saygı gösterilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Kent yaşamındaki kaos bireyleri daha ihtiyatlı olmaya itmekte ve bu ihtiyatlı davranma çabası kentli bireyleri, bireysel bağımsızlığa ve bireyselliğe yöneltmektedir. Simmel'in perspektifinden bu bireyselleşme tarzında bireyler birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılayabildikleri için iş birliğine girerler ve böylece diğer bireyleri araçsallaştırırlar (Harvey, 2012, s. 40). Site sakinlerinin, sitedeki yabancılara ya da tanınmayan kişilere karşı hissetmiş oldukları ihtiyatın bir sonucu olarak birincil düzeyde ilişkiler kurulamamaktadır. Böyle bir düzlemde site kuralları, yabancılar ya da tanınmayanlar arasındaki mesafenin ayarlanmasının bir yolu olmaktadır. Site yönetimi ve site kuralları arzulanan huzurlu yaşamın teminatı haline gelmektedir. Böylece karşılıklı mutabakatla oluşturulan sözleşmeye dayalı cemiyet tipi ilişkilerin kurulduğu bir site yaşamı ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmada güvenlikli sitelerdeki yeni sosyo-mekânsal ilişkilerin zaman-mekan sıkışmasına dayanan akışkan ve ağ tipi ilişkiler olarak değerlendirilmesi de mümkündür.

Güvenlikli sitelerde site sakinlerinin yoğun yaşamları sosyo-mekânsal ilişkiler üzerinde önemli bir role sahiptir. Site sakinleri yaşamlarının yoğunluğunun ve yeterli zamanlarının olmamasının sosyal ilişkiler kurmalarını engellediğini sık sık dile getirmektedirler. Zaman-mekân sıkışmasına bağlı olarak bireylerin mekân üzerindeki hareketliliğinin artması da sosyal ilişkileri etkilemektedir. Bauman (2019) zaman-mekân sıkışmasının kimilerini mekân üzerinde daha hareketli kılarak kimilerini daha durgun hale getirmektedir. Güvenlikli site sakinlerinin genellikle yazlık ve kışlık olmak üzere iki ya da daha fazla evi vardır. Site yaşayanları bu iki ev arasında hareket halindedir. Sosyo-mekânsal ilişkiler açısından bu durumun yansımaları kalıcı sosyal ilişkiler kurulamamasının yanında sosyal ilişkilerin geçici, akışkan bir nitelik almasıdır. Böyle bir kent yaşamında sosyal ilişkilerde 'delete tuşuna basmak' yani ilişkiyi bitirmek her zaman mümkündür. Çünkü akışkan ilişkiler herhangi bir bağlılık ve sorumluluk doğurmayan geçici ve kırılgan ilişkilerdir (Bauman, 2012). Güvenlikli sitelerin yeni inşa ediliyor olması ve kent içi hareketliliğin yüksek olması nedeniyle komşular sık sık değişmekte ve bu durum da kalıcı komşulukların kurulmasını güçleştirerek ilişkilere akışkan bir nitelik kazandırmaktadır. Güvenlikli site sakinlerinin önceki komşularıyla kurdukları ilişkilerde ise ağ tipi ilişkiler görülmektedir. Eski komşularla ve arkadaşlarla kurulan ilişkilerin sıklığı azaldığı gibi komşuluk ilişkileri ikincil ilişki biçimine dönüşmektedir. Eski komşularla ve arkadaşlarla ilişkiler önemli günlerde yapılan ziyaretlerle sınırlı kalmakta ya da telefon, sosyal medya gibi kitle iletişim araçlarıyla haberdar olma biçimine dönüşmektedir. Wellman ve Leighton (1979) mekânsal farklılıklara rağmen bireyler arasında gelişen bu tip sosyal ilişkileri ağ tipi ilişkiler olarak nitelendirmektedirler. Bu ilişki biçimine göre bireyler mekânsal olarak birbirinden uzak olsalar bile sosyal ilişkilerini devam ettirmektedirler.

Sonuç olarak bu araştırmada elde edilen veriler güvenlikli sitelerde cemaat ve cemiyet tipi ilişkilerin yanında akışkan sosyal ilişkilerin ve ağ tipi ilişkilerin inşa edildiğini göstermektedir. Yakın

komşularla kurulan ilişkiler cemaat tipi ilişkilerin özelliklerine sahipken uzaktaki komşularla kurulan ilişkiler cemiyyet tipi ilişkilere benzemektedir. Diğer taraftan eski komşularla kurulan ilişkilerin ağ tipi ilişkilere dönüştüğü de görülmektedir. Kent yaşamının yoğunluğunun ve zaman-mekân sıkışmasının ise kalıcı sosyal ilişkiler kurulmasını engelleyerek akışkan sosyal ilişkilere neden olduğu görülmektedir. Güvenlikli sitelerde inşa edilen ilişkilere dair bu sonuçlar tüm güvenlikli siteleri kapsayıcı nitelikte değildir. Her güvenlikli site yaşamının kendine özgülüğü üzerinden daha farklı çalışmaların da yapılması gereklidir. Bu çalışmanın en dikkat çekici yönü Türkiye’de yaygınlığı tartışmasız olan güvenlikli sitelerde inşa edilen sosyo-mekânsal ilişkilerin karma bir ilişki sistemi ortaya koyduğu ya da yeni bir sosyo-mekânsal ilişki biçimine işaret ettiğiidir. Bu çalışmanın güvenlikli sitelerdeki ilişkileri cemaat/cemiyyet tipi ilişkiler ikileminde yapılan tartışmaların genişletilmesi yönündeki çalışmalara katkı sağlaması umulmaktadır

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Alver, K. (2010). *Siteril hayatlar: Kentte mekânsal ayrışma ve güvenlikli siteler*. Ankara: Hece Yayınları.
- Ayata, S. (2005). Yeni orta sınıf ve uydu kent yaşamı. D. Kandiyoti ve A. Saktanber (Ed.), *Kültür Fragmanları: Türkiye'de Gündelik Hayat* kitabı içinde (s. 37-56). İstanbul: Metis Yayınları.
- Aydın, S. (2012). İstanbul'da orta sınıf ve kapalı siteler. *İdeal Kent*. 3(6), 96-124.
- Bauman, Z. (2019). *Akışkan modernite* (S. O. Çavuş, Çev.). İstanbul: Can Yayınları.
- Bauman, Z. (2012). *Akışkan aşk: İnsan ilişkilerinin kırılabilirliğine dair* (I. Ergüden, Çev.). İstanbul: Versus Yayınları.
- Bauman, Z. (2013). *Sosyolojik düşünmek* (A. Yılmaz, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Berg, B., & Howard, L. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (H. Aydın, Çev.Ed.). Konya: Eğitim Yayınları.
- Blakely, J. E., & Mary, G. S. (1997). *Fortress America: Gating communities in the United States*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press and Lincoln Institute of Land Policy.
- Burcu, E., Yıldırım, F., Sırma, S. Ç. ve Sanıyaman, S. (2018). Çiçeklerin kaderi: Türkiye'de kadınların erken evliliği üzerine nitel bir araştırma. *Bilgi*. (73), 63-98.
- Caldeira, T. (2000). *City of walls: crime, segregation and citizenship in Sao Paulo*. Berkeley: University of California Press.
- Danış, D. (2001). İstanbul'da uydu yerleşmelerin yaygınlaşması: Bahçeşehir örneği. F. Gümüsoğlu (Ed.), *21. Yüzyıl Karşısında Kent ve İnsan* kitabı içinde (s. 151-160). İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Erman, T. (2016). *Mış gibi site: Ankara'da bir TOKİ-gecekondu dönüşüm sitesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Fischer, C. (1995). The subcultural theory of urbanism: A twentieth-year assessment. *American Journal of Sociology*. 101(3), 543-577.
- Flanagan, W. (2010). *Urban sociology: Images and structure*. Maryland: Rowman and Littlefield Publisher.
- Foldvary, F. (1994). *Public goods and private communities*. London: Edward Elgar.
- Gans, H. (1982). *The levittowners: Ways of life and politics in a new suburban community*. New York: Columbia University Press.
- Geniş, Ş. (2007). Producing elite localities: The rise of gated communities in Istanbul. *Urban Studies*, 44(4), 771-798.
- Glaser, B., & Anselm S. (2006). *The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. New Brunswick: Aldine Transaction, A Division of Transaction Publishers.
- Glasze, G. (2005). Some reflections on the economic and political organization of private neighbourhoods. *Housing Studies*. 20(2), 221-233.
- Harvey, D. (2009). *Sosyal adalet ve şehir* (M. Morallı, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Harvey, D. (2012). *Postmodernliğin durumu*. (S. Savran, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Kurtuluş, H. (2011). Gated communities as a representation of new upper and middle classes in Istanbul. *İ. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. 0(44): 49-65.
- Low, S. (2003). *Behind the gates: life, security and the pursuit of happiness in fortress America*. New York: Routledge.
- MacDonald, J. & McDonald, L. (1964). Chain migration, ethnic neighbourhood formation and social networks. *The Milbank Memorial Fund Quarterly*. 42(1), 82-97.
- McKenzie, E. (1994). *Privatopia: Homeowner associations and the rise of residential private government*. New Haven and London: Yale University Press.
- McKenzie, E. (2011). *Beyond privatopia: Rethinking residential private government*. Washington, D.C.: The Urban Institute Press.
- Merriam, S. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (S. Duman, Çev.). Ankara: Nobel Yayınları.
- Öncü, A. (2010). İdealinizdeki ev mitolojisi kültürel sınırları aşarak İstanbul'a ulaştı. A. Öncü ve P. Weyland (Ed.) *Mekân Kültür ve İktidar: Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler* kitabı içinde (s. 85-104). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Reiss, A. (1959). Rural-urban and status differences in interpersonal contacts. *American Journal of Sociology*. 65(2), 182-195.

- Roitman, S. (2005). Who segregates whom? The analysis of a gated community in Mendoza, Argentina. *Housing Studies*, 20(2), 303-321.
- Roitman, S. (2010). Gated communities: Definitions, causes and consequence. *Urban Design and Planning*. 163(1), 31-27.
- Simmel G. (2009). *Bireysellik ve kültür* (T. Birkan, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Suttles, G. (1968). *The social order of the slum: Ethnicity and territory in the inner city*, Chicago: University of Chicago Press.
- Tilly, C., & Harold, B. (1967). On uprooting kinship and the auspices of migration. *International Journal of Comparative Sociology*. (8), 139-164.
- Wellman, B., & Leighton, B. (1979). Networks, neighborhoods and communities: approaches to the study of community question. *Urban Affairs Quarterly*. 14(3), 363-390.